

спільними для серця і душі. Леся Українка показала зраду власній душі та розсудливу поведінку, що полишені сердечності. Це призводить до втрати взаємопорозуміння, символізується сварками, злиднями, втратою майна та руйнацією єдності людей, відсутністю душевного тепла. Відмова від Мавки і одруження з Килиною – це склеп хтонічного в метаморфозах душі, де міряються силою, де серце мовчить.

ЛІТЕРАТУРА

1. Українка Л. Лісова пісня. // Вибрані твори. – К.; Дніпро, 1974.
2. Ярош Л.О. Метамова поезії в темі пробудження душі в «Лісовій пісні» Лесі Українки (філософський аспект).

Дєдушєва І. В.,
студентка 1 курсу магістратури
Бердянський державний педагогічний університет
Наук. кер.: **Анісімова Н. П.**, доктор філол. н., професор

ПРИЙОМ РЕТРОСПЕКЦІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРОЗИ ІРЕН РОЗДОБУДЬКО

Творчість письменниці Ірен Роздобудько стала частиною сучасного українського літературного процесу. Одним із жанрів прози письменниці є психологічний роман. Зокрема, потребує поглибленого вивчення та дослідження прийом ретроспекції, який використовує авторка під час написання психологічного роману, що й визначає **актуальність** нашого дослідження. Мета роботи – з'ясувати особливості функціонування прийому ретроспекції у психологічному романі «Якби» Ірен Роздобудько. Для досягнення мети використано культурно-історичний та описовий **методи**.

Як зазначає Є. О. Дорошенко, ретроспекція – «звернення в минуле» («воскресіння минулого», «пошуки минулого») як літературознавчий термін використовується у двох основних значеннях: вставна сцена (епізод) з минулого та прийом оповіді («a narrative device»). Ретроспекція в літературному творі може здійснюватися на рівнях композиції, авторської позиції, зображення героя, зображально-виражальних засобів [1, с. 266]. У канві роману Ірен Роздобудько «Якби» прийом ретроспекції є центральним засобом у вирішенні проблем головної героїні. Завдяки спогадам героїня виліковується від хвороби, яка з'явилась у неї через психологічні проблеми. 13 червня 1980 року загинув її друг дитинства Ярослав. У цей же день дівчина стала свідком шлюбної зради свого батька. Наприкінці роману стає зрозумілим, що саме ці події стали основними причинами виникнення заїкання у головної героїні Вероніки.

Звернутися до прийому спогадів героїня вирішила не самотійно. За сюжетом вона познайомилась з колишнім психотерапевтом Аделіною Паулівною: «Попробуйте вернуться на то место, где, как вам кажется, вас постигла неудача. Сначала сделайте это физически – просто пройдите той же дорогой. Сделать это легко. А уже потом сосредоточьтесь и попробуйте войти в то состояние, в котором были тогда. Вспомните все поминутно! Это

задание намного сложнее» [2, с. 20-21]. Після поради лікарки дівчина відправилася до своєї рідної квартири й опинилася в минулому. Тобто, у цьому романі прийом ретроспекції подається з елементами містифікації – героїня не просто згадує моменти свого минулого, вона опиняється у ньому. Варто зазначити, що у романі ретроспекція має свою особливість – вона є рухомою. Головна героїня не лише повертається у свої спогади, вона ще й змінює своє минуле і має вплив на теперішній час. Тобто це не просто спогади, а паралельний світ, у який поринає героїня. Так, наприклад, дівчина змогла завадити смерті свого друга Ярослава і вже в теперішньому часі зустрітися з ним.

Важливо зазначити, що прийом спогадів має ще й сюжетотворчий характер. Так, наприклад, дівчина у так званому «минулому» закохується у професора, з яким познайомилась в дорослому житті декілька років тому. Тобто це вже не спогади, а фантазія дівчини, адже у своєму дитинстві вона не була знайома з цим чоловіком. Спогади розширюються і стосовно її чоловіка Мирослава. У минулому Вероніка зустрічається зі своїм майбутнім чоловіком та жінкою, яка в нього закохана впродовж всього життя. «У него была аккуратная стрижка, брюки с безупречными стрелками и белая рубашка. Именно таким я его и представляла!» [1, с. 140]. Ми вважаємо, що образ Мирослава у минулому намалювався в спогадах головної героїні на основі її власних фантазій та уявлень про те, як чоловік міг виглядати та поводитись у роки своєї молодості. Окрім цього, це може бути і елементом містифікації, тому що дівчина не знала свого майбутнього чоловіка у дитинстві. Водночас, цей прийом допомагає поглянути на героїв у їхній еволюції, побачити, якими вони були у молодості та якими стали у теперішньому світі. Так, авторка вибудовує такий контрастний образ матері Вероніки у минулому та у теперішньому: «... стройная, в новых голубых джинсах, с пачкой макулатуры в руках – прямо юная девушка. «Весна» Боттичелли... Сейчас ей двадцать семь. Значит, меньше чем через полгода жизнь круто изменится. И закончится через двадцать три... Наши пути разойдутся через год, ведь для меня начнется интернат... Она потеряет со мной всякий контакт, начнет пить, до тех пор, пока ее сожитель, которого я старалась избегать, так как между нами была стойкая ненависть, найдет ее мертвой в ванной... Но сейчас, в этот момент, она была со мной, такая, какой я ее не знала, – юная и красивая, с веснушками на носу...» [1, с. 159].

Змін зазнав і батько Вероніки: «Где ты теперь, папа?» – вдруг подумала я. Если бы сказать тебе, что через двадцать лет ты будешь жить в Америке в приюте для пенсионеров-эмигрантов, в так называемом кондоминиуме? И не узнаешь меня так же, как и сейчас, когда я приду туда по делам и разыщу тебя среди тамошней общины?» [1, с. 67].

Після того, як головна героїня поглибилась у свої спогади, вона згадала моменти, які мали на неї найбільший вплив, але з часом стерлися з пам'яті. У теперішньому часі Вероніка забула, що, повернувшись за іграшкою, вона побачила зраду власного батька та натрапила на його погрози. Аналіз цих спогадів дозволяє героїні повернутися у «теперішній час» та позбутися заїкання. Це відбувається таким чином, що дівчина у «минулому» шкодить машині, на якій повинен був потрапити її друг у аварію, а маленькій дівчинці (собі) не дає піднятися за іграшкою та

побачити вражаючу картину зради свого батька та його подальші погрози.

Прийом ретроспекції допоміг головній героїні проаналізувати деякі події та ситуації, які вона раніше не розуміла. Через це у неї змінились погляди та ставлення до них. Так, Вероніка змогла зрозуміти, які складнощі та проблеми вона не помічала у своїй родині, будучи дитиною: «Я поняття не имела, что она может быть чем-то недовольна. По крайней мере, сейчас. Тем, что она работает в детском театре я, помню, страшно гордилась» [1, с. 83].

Отже, прийом ретроспекції в романі Ірен Роздобудько «Якби» активно використовується упродовж усього твору. Головна героїня знаходиться у двох вимірах – минулому та теперішньому часі. Вона постійно повертається до свого минулого, намагається знайти зв'язки певних подій та явищ, проаналізувати їх. Більше того, в романі застосовується прийом містифікації, тому що поринаючи у свої спогади, героїня змогла змінити події у її сучасному житті і, таким чином подолати свою хворобу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дорошенко Є. О. Ретроспекція та її роль у романі Дена Брауна «Код да Вінчі» / Є. О. Дорошенко // Актуальні питання філології та методології: збірник наукових праць магістрантів / за ред. В. В. Герман. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – С. 264-270.
2. Роздобудько И. В. Если бы / Ирэн Витальевна Роздобудько ; пер. с укр. О. Синюгиной ; пред. Т. Вергелес // Лицей послушных жен: романы / – Харьков: Книжный Клуб «Клуб Семейного Досуга» ; Белгород : ООО «Книжный клуб “Клуб семейного досуга”», 2013. – С. 7-218.

Дмитро Євсіков,

студент 4 курсу

факультету філології та соціальних комунікацій

Наук. керівник: **Г. О. Александрова**, к.філол.н., доцент (БДПУ)

РОЗКРИТТЯ ДИТЯЧОЇ ПСИХОЛОГІЇ В ПОВІСТІ «ТОМ СОЙЄР» МАРКА ТВЕНА

Марк Твен (Mark Twain), справжнє ім'я Семюель Ленгхорн Клеменс (Samuel Langhorne Clemens) (1835–1910) – видатний гуморист, сатирик, публіцист, видавець і письменник, який зробив величезний внесок у розвиток американської та світової літератур. Багато в чому пов'язаний він із ходом розвитку своєї країни, її національними особливостями та соціальними протиріччями, і цей глибокий зв'язок відчутно проходить і в усій його творчості, і в особистій долі.

Ще декілька років назад до теми дитинства у творчості Марка Твена зверталися досить часто. Її вивченням займалися такі відомі дослідники, як П. Балдицин, Л. Бекерська, М. Боброва, В. Горяєв, А. Зверев, Л. Паламарчук, О. Тараненко. Вони широко розглядали образи дітей, їх внутрішній світ, взаємини з дорослими. Однак у сучасному літературознавстві ця тема представлена не досить широко. Проблематика і тематика, розкрита